

Innst. S. nr. 187

(2000-2001)

Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om Børs og katedral. Om økonomien i Den norske kyrkja

St.meld. nr. 14 (2000-2001)

Til Stortinget

1. SAMMENDRAG

Bakgrunnen for meldingen er Stortingets vedtak om å be Regjeringen legge fram en samlet vurdering av kirkens økonomiske situasjon etter innføringen av ny kirkelig lovgivning, jf. Budsjett-innst. S. nr. 12 (1998-1999). Det nye lovverket ble iverksatt 1. januar 1997, jf. Innst. O. nr. 46 (1995-1996).

Departementet viser til at et utvalg etter vedtak i Kirkemøtet skal vurdere forholdet mellom kirke og stat, trolig også spørsmålet om kirkeskatt. Departementet mener en vurdering av større endringer i finansieringsordningene for kirken bør vente til utredningen fra dette utvalget foreligger. Utvalgsarbeidet skal avsluttes i 2002.

Departementet redegjør i meldingen for utviklingen av kirkens økonomi lokalt de siste årene, med vekt på de kirkelige fellesrådene og de kommunale utgiftene til kirken. Innføringen av ny kirkelov medførte større omlegginger i hvordan de kirkelige regnskapene ble ført fra 1997. Departementet understreker at det derfor er grunn til å være varsom med å dra sikre konklusjoner ut fra det tallmaterialet som er lagt fram.

Etter departementets oppfatning har kirkeforvaltningen lokalt i dag et omfang og en standard som i det store og hele er i tråd med intensjonene i lovverket. Det er departementets generelle vurdering at de organisatoriske endringene som er gjennomført, har vært gode og gir et godt grunnlag for den videre utviklingen av en moderne og profesjonell kirkeforvaltning. Men departementet understreker at det er lokale variasjoner. Den nye kirkeforvaltningen er mange steder ung og sårbar. Kommunenes bidrag til kirken varierer fra under 100 til over 800 kroner pr. innbygger. Forskjellene har i første rekke sammenheng med hva kommunene har av kirkebygg, kirkegårder og utgifter til vedlikehold. Men kommunens økonomiske situasjon og prioritering er også viktig.

Departementet drøfter bl.a. derfor spørsmålet om å presisere kommunenes utgiftsplikter i forskrift. Etter en samlet vurdering kommer departementet til at det ikke foreligger tilstrekkelig tungtveiende grunner til å fastsette en egen forskrift på området. Men departementet vil ikke avvise at det i framtiden kan bli aktuelt å ta opp spørsmålet til vurdering. Departementet viser også til at fylkesmannsembetene på selvstendig grunnlag skal kunne vurdere om kommunene oppfyller sine plikter etter kirkeloven § 15. Det er en forutsetning at de kommunale bevilgningene til kirken fortsatt gir grunnlag for tilfredsstillende drift og vedlikehold av kirker og kirkegårder, og lønn til nødvendige, lovbestemte stillinger i kirken.

Departementet foretar i meldingen en grenseopp- gang mellom statlig og lokalt finansieringsansvar. Departementet mener statens ansvar bør avgrenses til prestedtjenesten og virksomheten ved regionale og sentralkirkelige organer. Lokale kirkelige oppgaver bør finansieres lokalt, med kommunen som viktigste bidragsyter.

Prestedtjenesten omfatter i dag ca. 1 200 årsverk, 12 studentprester og 16 fengselsprester medregnet. Arbeidet med en kirkelig bemanningsplan er i gang i regi av Kirkerådet etter oppdrag fra departementet, jf. også Budsjett-innst. S. nr. 12 (1995-1996). Saken vil bli lagt fram for Kirkemøtet i 2001. Departementet mener det er stort behov for flere prester og går inn for en vesentlig økning i antall stillinger i årene framover. Økningen må gå over en viss tid og være tilpasset en realistisk rekrutteringssituasjon. Det er naturlig å vurdere om det bør legges til grunn særskilte normer eller kriterier for antall prestedstillinger i et område. Departementet vil arbeide videre med dette på grunnlag av bemanningsplanen fra Kirkerådet. Nye stillinger vil være viktig i arbeidet med å få endret organiseringen av prestedtjenesten og inndelingen i tradisjonelle tjenestedistrikter.

Dette vil gi bispedømmerådene større frihet og ansvar for plasseringen og bruken av personalressursene.

Departementet mener videre at staten bør overta det ansvaret kommunene har i dag for prestenes reiseutgifter. Bispedømmerådene vil da styre og forvalte midlene. Departementet forutsetter at rammetilskuddet fra staten til kommunene blir redusert i samme omfang, slik at omleggingen ikke medfører merutgifter for staten. Omleggingen forutsetter endring i kirkeloven § 15.

Departementet mener det er uheldig at staten har finansieringsoppgaver for lokal kirkelig virksomhet. Hovedregelen er og har vært at det økonomiske ansvaret for menighetenes virksomhet ligger i lokalsamfunnet. Departementet peker på at det for kommunesektoren er et generelt mål å avvikle øremerkede tilskudd. Det bør være et lokalt ansvar å prioritere mellom ulike kirkelige oppgaver og tiltak. Intensjonen i kirkeloven er at ressursbehovet og prioriteringen av de kirkelige oppgavene bl.a. innenfor diakoni, barne- og ungdomsarbeid, undervisning og kirkemusikk, skal foregå lokalt i et samarbeid mellom kommune og kirke. Dermed vil det også være lagt til rette for å samordne kommunale og kirkelige tiltak i lokalsamfunnet.

Departementet går derfor inn for at det statlige deltilskuddet til diakoni, som fra 1997 ble utvidet til også å omfatte undervisning og kirkemusikk i domkirkene, blir innlemmet i rammetilskuddet til kommunene. Størstedelen av tilskuddet gjelder dekning av inntil halvdelen av lønnsutgiftene for ca. 145 diakoner. Det er en forutsetning at fellesrådene ikke dermed får et svakere finansieringsgrunnlag for disse stillingene enn tidligere, med fare for at ansatte kan bli sagt opp som følge av manglende finansiering. For å få dette til må det etableres lokale avtaler og rettslige bindinger for kommunene fra den tid tilskuddsordningen blir innlemmet i rammetilskuddet til kommunene. Departementet vil komme tilbake til dette i forbindelse med endring av kirkeloven § 15.

Staten yter også fra 1997 et særskilt tilskudd til kirkelig virksomhet i kommunene. En stor del av midlene blir fordelt som grunntilskudd til hvert fellesråd, noe som kommer de minste kommunene til gode, resten etter innbyggertall. Departementet mener at tilskuddsordningen har vært viktig for gjennomføringen av det nye lovverket, men at overgangstiden mellom ny og eldre lovgivning nå må regnes som avsluttet. Departementet mener at de statlige tilskuddene til fellesrådene bryter med den ansvarsdelingen mellom staten og kommunene som tradisjonelt er og har vært gjeldende på det kirkelige området. Departementet foreslår derfor å legge om ordningen og å innlemme utgiftene i rammetilskuddet til kommunene. Dette bør gjøres over en viss tid og vil kreve endring i kirkeloven § 15.

Opplysningsvesenets fond er et selvstendig rettssubjekt med grunnlag i Grunnloven § 106 og regulert i egen lov 7. juni 1996, jf. Innst. O. nr. 45 (1995-1996).

For så vidt angår eiendomsretten til Opplysningsvesenets fond, viser departementet til at lovavdelingen i Justisdepartementet i brev 23. november 2000 konkluderer med at staten er eier av fondet. Meldingen redegjør for prinsipper og retningslinjer for forvaltningen av fondets eiendommer og finanskapital. Departementet mener det bør åpnes for at gevinstene ved salg av verdipapirer i fondets eie skal regnes som avkastning og brukes til å finansiere flere kirkelige oppgaver enn i dag.

Departementet viser til at presteboliger er en primær-oppgave for Opplysningsvesenets fond og har tidligere gått inn for at fondet skal overta finansieringsansvaret for de kommunale presteboligene, samt dekke driften av kirkelig medlemsregister og enkelte andre utgifter, jf. St.prp. nr. 1 (2000-2001). Fondets tilskudd til felleskirkelige tiltak bør fortsette inntil videre i samme størrelsesorden som nå. En grundig evaluering av ordningen forutsettes. Når det gjelder nye kirkebygg, peker departementet på at det fra Opplysningsvesenets fond kan gis lån på rimelige vilkår. Departementet mener lån til nye bygg bør ha høy prioritet. En ordning med tilskudd til nye kirker bør også etableres under fondet, men tilskudd bør bare innvilges etter særskilte retningslinjer.

Departementet går inn for at det antikvariske vedlikeholdet av Nidaros domkirke skal finansieres av Opplysningsvesenets fond, mens kommunen fortsatt står for vanlig drift. En slik omlegging vil bli tatt opp i senere statsbudsjett. Departementet viser for øvrig til at vedlikehold og restaurering av kirker er et kommunalt ansvar etter kirkeloven. Departementet mener det må være et felleskirkelig mål at eldre kirker og kirkeinventar av antikvarisk verdi blir sikret for ettertiden. Deler av avkastningen av Opplysningsvesenets fond foreslås derfor brukt til å delfinansiere slike sikringstiltak. Den budsjettmessige avgrensning av midler som kan brukes til kirkebygg foreslås opphevet. Omfang og nærmere regler for en ny tilskuddsordning vil departementet arbeide videre med i samarbeid med kirkens organisasjoner og Riksantikvaren.

Departementet understreker at hensikten med å utvide bruken av Opplysningsvesenets fond er å øke den samlede offentlige ressursinnsatsen til fordel for kirken. Forslaget forutsetter en lovendring om bruken av fondets finansinntekter.

Departementet tar sikte på å avvikle Den norske kirkes landsfond, som ble opprettet ved stortingsvedtak i 1956 av oppsamlet prestelønn under okkupasjonstiden. Fondskapitalen var 24 mill. kroner ved utgangen av 1999. Fondet støtter kirkelige formål etter søknad. Avvikling og overføring av kapitalen til Opplysningsvesenets fond begrunnes med hensynet til administrativ forenkling. Departementet vil ta spørsmålet opp med bispemøtet og Kirkemøtet, og komme tilbake til forslag til stortingsvedtak.

2. KOMITEENS MERKNADER

Bakgrunn

Komiteen viser til behandlingen av Budsjett-innst. S. nr. 12 (1998-1999) da Stortinget vedtok å be Regjeringen legge fram for Stortinget en samlet vurdering av kirkens økonomiske situasjon etter innføring av ny kirkelig lovgivning. Regjeringen har med St.meld. nr. 14 (2000-2001) fulgt opp dette. Komiteen vil peke på at vedtaket av ny kirkelov våren 1996 var en direkte oppfølging av innstillingen til kirkelovutvalget (NOU 1989:7), som ble opprettet i 1982, jf. Stortingets behandling av St.meld. nr. 40 (1980-1981) Om stat og kirke, og den omfattende høringen på grunnlag av denne innstillingen.

Komiteen vil peke på at kirkelovutvalget understreket at

"en selvstendiggjøring av den lokale kirke i kommunene ikke forutsettes å innebære et brudd med de nære forbindelser som en helt siden etableringen av det kommunale selvstyre i forrige århundre har hatt mellom menighet og kommune. Således mener utvalget at den lokale kirkes økonomi fortsatt bør ha sitt vesentlige grunnlag i kommunale bevilgninger, og at det derfor særlig på det økonomiske området også i framtiden må være behov for et nært samvirke mellom kommune og menighet."

Den nye kirkeloven som tok til å gjelde fra 1997 innebar både en forenkling og systematisering av kirkelovgivninga. Komiteen vil peke på at vedtaket om ny kirkelov var resultat av en lang kirkelig reformprosess. Her fikk kirken større selvstyre innenfor rammen av statskirkeordningen, samtidig som den lokale kirke fremdeles beholdt sin økonomiske forankring i kommunene.

En prinsipiell og viktig endring besto i lovfestingen av kirkelig fellesting i alle kommuner med selvstendig forvaltningsansvar på det kirkelige området. Den lokale kirke ble en egen juridisk enhet med selvstendig ansvar for økonomi- og personalforvaltning.

Komiteen minner om at flertallet i komiteen i Innst. O. nr. 46 (1995-1996) la til grunn blant annet følgende målsettinger for kirkelovsreformen i 1996:

"Flertallet ønsker at kyrkja skal ha eit best mogleg utgangspunkt for å møte utfordringane som misjonering, vedkjennande og diakonal kyrkje i tider prega av sterke endringsprosessar. Kyrkja må gjennom styringsorgana sine framleis arbeide vidare med å kombinere truskap mot eige læregrunnlag med ønske om å vere ei vedtfemnande og kulturåpen folkekyrkje.

(...) og meiner eit mål med kyrkelovgjevinga må vere å demokratisere kyrkja og organisere styringsansvaret og forholdet til kommunal forvaltning på ein slik måte at kyrkja blir synleg og sentral i kvardagen til folk i lokalsamfunnet.

(...) Folkekyrkja er avhengig av at kommunen erkjenner eit ansvar for kyrkja si verksemd. (...) Flertallet vil òg peike på at Stortinget ved handsaminga i 1981 la stor vekt på at det er samfunnet si plikt å tilføre kyrkja ressursar slik at ho kan bli sett i stand til å utføre sitt arbeid på ein tenleg måte."

Komiteen legger vekt på at en gjennomgang av kirkens økonomi må ta utgangspunkt i disse målsettinger for lovarbeidet, og vil vurdere utviklingen i lys av de oppgaver kirken har i lokalsamfunnet.

Kirkens økonomiske utvikling

Komiteen har merket seg at den nye kirkeloven av 1996 innebar flere administrative reformer. I tillegg til etableringen av en profesjonell administrasjon på fellesrådsnivå har kravene til offentlighet og forvaltning gitt økte kostnader. Det gjelder også nye økonomiforskrifter og krav til saksbehandling og planarbeid. I flere kommuner opplevde også kirken bortfall av inntekter fra gravferdsavgifter og seremoniavgifter.

Komiteen viser til at departementet i meldingen konkluderer med at den lokale kirkeforvaltning i dag har fått et omfang og en standard som i det store og hele er i tråd med intensjonene i lovverket, men understreker samtidig at det er lokale variasjoner, og at den nye kirkeforvaltning er ung og sårbar.

Komiteen viser til at meldinga har et omfattende tallmateriale som viser at kommunenes bevilgninger til kirken har økt mer enn lønns- og prisveksten i kommunene ellers, også når man ser bort fra den kommunale tjenesteytingen som tidligere ikke ble tydeliggjort i de kommunale regnskapene. Komiteen viser til at de kommunale nettoutgiftene (altså utgifter eksklusiv verdien av kommunal tjenesteyting, investeringer i bygg og anlegg og finansieringstransaksjoner) fra 1991 til 1999 i faste kroner har hatt en økning på hele 46,4 pst. I tillegg kommer at det siden 1997 har blitt bevilget et særskilt statlig tilskudd til kirkelig virksomhet i kommunene. I 1997 og 1998 var dette tilskuddet på 100 mill. kroner, i 1999 ble tilskuddet økt til 110 mill. kroner, denne bevilgningen ble videreført for 2000 og 2001.

Komiteen viser videre til at departementet understreker at det er grunn til å være forsiktig med å trekke sikre konklusjoner ut fra tallmaterialet i meldingen med bakgrunn i omlegginger i føringene av kirkelige regnskaper fra 1997 som følge av ny kirkelov.

Komiteens flertall, medlemmene fra Kristelig Folkeparti, Høyre, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Venstre, mener det i tillegg er grunn til å peke på at bemanningen i Den norske kirke er lav sammenlignet med tilsvarende kirker i våre nordiske naboland. Dette betyr etter flertallets mening at kirken i mange lokalsamfunn har en stram økonomi og liten bemanning, noe som gjør kirken sårbar for økonomiske nedskjæringer.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at å sammenligne kirkelig bemanning på tvers av land vil ha begrenset informasjonsverdi, fordi kirkene på mange områder har forskjellige roller. Disse medlemmer viser også til at det er store variasjoner mellom de nordiske land når det gjelder aktivitet innenfor

organisasjoner med nær tilknytning til kirkene. Disse medlemmer mener derfor at en stor del av forskjellen i bemanning kan forklares med slike ulikheter.

Komiteen finner det sannsynlig at årsaken til forskjellene i den lokale kirkes økonomi er knyttet til ulikheten i kommunenes økonomiske situasjon, lokal politisk prioritering og forskjeller i utgiftsbehovet knyttet til drift og vedlikehold av kirkene. Disse forskjellene gir seg utslag i forskjellig kirkelig betjening av menighetene.

Komiteen har merket seg St.prp. nr. 69 (1998-1999) fra Kommunal- og regionaldepartementet, kapittel 9 om Kirkelig virksomhet som viser at 50 pst. av bevilgningene er knyttet til kirkene, 21 pst. til kirkegårdene og 26 pst. til lokal kirkelig administrasjon, mens bare 3 pst. benyttes til andre kirkelige formål. Dette viser at kirkens ressurser fra kommunene i dominerende grad brukes til lovpålagte oppgaver. I tillegg til dette kommer de statlige bevilgningene til prosteg og prestevirksomhet og de øremerkede tilskuddene til kateketer, diakoner og kirkemusikk.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, mener oppbyggingen av lokal kirkeforvaltning har vært viktig for at det kirkelige menighetsbyggende arbeidet skal fungere godt.

Et flertall, medlemmene fra Kristelig Folkeparti, Høyre, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Venstre, viser til høringsuttalelse fra kirkelige organer som opplever at det er for stor avstand mellom behovet for å kunne fremstå som en åpen, tjenende og bekjennende folkekirke, og de offentlige bevilgninger.

Komiteen vil i denne sammenheng peke på at Stortinget tidligere har bedt Regjeringen legge fram en bemanningsplan for Den norske kirke. Kirkerådet har fått i oppdrag av departementet å lage en slik bemanningsplan.

Utviklingen av dåpsopplæring og tiltak som kan styrke arbeidet i kirken blant barn og unge, er av de utfordringene folkekirken står overfor i vår tid. Komiteen viser til NOU 2000:26 om dåpsopplæringen i Den norske kirke, som har høringsfrist 16. april 2001.

Komiteen viser videre til at et flertall i behandlingen av statsbudsjettet for 2001 ba Regjeringen i løpet av 2001 legge fram en sak for Stortinget der en vurderer lovfestet rett til dåpsopplæring.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Venstre, viser til at det de siste tiår har blitt et stadig økende arbeidspress for prestene i Den norske kirke. En økt satsing på prestestillinger og prestenes

arbeidsmiljø er derfor viktig for menighetene og menighetsarbeidet. I tillegg til prestene utfører kateketer, diakoner og andre typer stillinger et viktig arbeid i menighetene.

Komiteen mener Regjeringen i arbeidet med spørsmålene om bemanning og dåpsopplæring må knytte vurderingene til kirkens oppgave og behovene i nærmiljøene. Det må legges avgjørende vekt på muligheten for Den norske kirke til å være en kirke for folket.

Komiteens flertall, medlemmene fra Kristelig Folkeparti, Høyre, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Venstre, mener det er nødvendig med en økning i bemanningen og en bedre dåpsopplæring for å sikre folkekirken.

Flertallet vil i forbindelse med behandlingen av bemanningsplan for Den norske kirke og stortingsmeldingen om dåpsopplæring gå inn for økte statlige bevilgninger til kirken.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at departementet ikke har mottatt Kirkerådets forslag til bemanningsplan. Disse medlemmer mener videre det ikke er riktig å legge føringer vedr. dåpsopplæring så lenge NOU 2000:26 er ute på høring.

Komiteen vil understreke betydningen av kirkens virksomhet, ikke minst diakoni, barne- og ungdomsarbeid, undervisning, kirkemusikk og andre kulturtilbud. Dette er tiltak som også fremmer en stor frivillig innsats fra kirkens medlemmer. Komiteen er enig i at det må være et mål for den offentlige ressursinnsatsen at den skal bidra til å stimulere til økt frivillig innsats.

Skal kirken lykkes med dette, mener komiteens flertall, medlemmene fra Kristelig Folkeparti, Høyre, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Venstre, at det er viktig at en bedre bemanning i kirken ikke gjelder prester alene, men reflekterer behovet for en bred kirkelig bemanning. Flertallet mener det er behov for å opprette flere stillinger og å ha større fleksibilitet bl.a. ved bruk av deltids- og kombinasjonsstillinger. Flertallet vil peke på at f.eks. lærere kan brukes i dåpsopplæringen.

Komiteen mener det er viktig at kirken har en forankring i lokalsamfunnet. På hvilken måte arbeidet skal organiseres, må derfor ta utgangspunkt i lokale forhold og behov.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre vil i budsjettssammenheng vurdere en opp-

trapping av tilskuddene til kirkelige fellesråd for å bedre økonomien i den lokale kirke.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre vil i budsjettssammenheng gå inn for økte bevilgninger til Samisk kirkeråd og gi støtte til tiltak for funksjonshemmede.

Sjømannskirken/Norsk kirke i utlandet

Komiteen vil understreke kirkens oppgave og ansvar for å møte mennesker i alle livets situasjoner, både her hjemme og i utlandet.

Komiteen henviser til at spørsmålet om statens tilskudd til Den Norske Sjømannsmisjon/Norsk kirke i utlandet er en fast "gjenganger" under de årlige budsjettbehandlinger. Komiteen har flere ganger bedt departementet komme tilbake med en vurdering av statens tilskudd til Sjømannsmisjonen, med sikte på "at Sjømannsmisjonen på lik linje med Den norske kirke må ha muligheter for utvidet støtte og nye stillinger/ny virksomhet" (jf. Budsjett-innst. S. nr. 12 (2000-2001)).

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Arbeiderpartiet, mener at tilskuddsordningen bør være forutsigbar og gis etter kriterier som er mest mulig i tråd med det som gjelder for Den norske kirke. Flertallet er av den oppfatning at et tilskudd basert på en beregnet kostnadsnorm pr. stilling som innbefatter alle personal- og administrasjonskostnader vil være mer i tråd med budsjettpraksis for Den norske kirke og mer tjenlig enn dagens tilskuddsform. Flertallet ber derfor departementet om å utarbeide slike kriterier i samråd med Sjømannsmisjonen, og komme tilbake til Stortinget med et slikt forslag i statsbudsjettet for 2002.

På denne bakgrunn fremmer flertallet følgende utkast til vedtak:

"Stortinget ber Regjeringen utarbeide kriterier for statstilskuddet til Sjømannsmisjonen/Den norske kirke i utlandet i tråd med Innst. S. nr. 187 (2000-2001), og fremme forslag om dette i statsbudsjettet for 2002."

Finansieringsordningene

Komiteen viser til at meldingen ikke drøfter grunnleggende endringer i finansieringsordningen for kirken med unntak for en drøfting og presisering av det statlige og kommunale ansvar for kirkelige oppgaver. Komiteen har merket seg at departementet mener en vurdering av større endringer i finansieringsordningene for kirken bør vente til utredningen fra Kirkemøtets stat/kirke-utvalg foreligger.

Komiteen vil vise til at kirken i dag har en delt finansiering mellom statlige tilskudd, kommunen som skal utrede utgiftene i henhold til kirkelovens § 15, innsamlede midler og bruk av fondsmidler.

Komiteen har merket seg at en delt finansiering mellom stat og kommune skaper mange utfordringer

lokalt ved samordning av økonomien. Kirkelovens arbeidsdeling innebærer at kirken selv bestemmer virksomheten, mens kommunene skal finansiere denne. I de fleste kommuner er det et nært og godt samarbeid mellom kommunen og kirken.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, ønsker en bekjennende, åpen og samlende folkekirke som bidrar til å styrke verdier som nestekjærighet, menneskeverd, omsorg for vanskeligstilte og internasjonal solidaritet. Kirken er en kulturinstitusjon og en viktig del av vår felles kulturhistoriske arv og det er fellesskapets ansvar at denne rollen kan utvikles.

Flertallet viser til de innledende merknadene om bakgrunnen for den nye kirkeloven som tok til å gjelde 1. januar 1997. Flertallet deler departementet sitt syn på at det er avgjørende viktig å holde fast på kirkelovutvalgets understrekning av at den lokale kirkens økonomi fortsatt bør ha sitt vesentlige grunnlag i kommunale bevilgninger. Et nært samvirke mellom kommune og menighet er av stor betydning for folkekirken.

Flertallet viser til at kirkens grunnorganisasjon er den enkelte menighet. Kirkens rolle er knyttet til den aktivitet og det ansvar den tar lokalt. En levende folkekirke er avhengig av at den tar innover seg de religiøse behov som er i menigheten. Oppslutningen om folkekirken er dessuten avhengig av at folk føler tilhørighet og at kirken oppleves som demokratisk.

Flertallet mener det er viktig at menighetsrådenes demokratiske grunnlag sikres gjennom økt deltakelse i menighetsrådsvalgene. Flertallet viser i denne sammenheng til forsøkene som er satt i gang for å stimulere til økt valgdeltakelse.

Flertallet viser til at Bakkevig-utvalget som utreder de fremtidige relasjoner mellom kirke og stat, vil avgi sin innstilling i 2002. En vurdering av større endringer i finansieringsordningen for kirken bør vente til utredningen fra Kirkemøtets stat/kirke-utvalg foreligger.

Flertallet viser til at kommunene har et selvstendig ansvar for den lokale kirke. Etableringen av felleskirkelig råd må ikke svekke dette ansvaret.

Flertallet viser til at de kirkelige fellesrådene har en egen øremerket bevilgning over statsbudsjettet som utgjør om lag 8 pst. av fellesrådenes inntekter. Flertallet mener denne bevilgningen bør inngå i den generelle rammeoverføringen til kommunesektoren. Dette vil være et viktig bidrag for å synliggjøre det lokale økonomiske ansvaret for kirken.

Det er viktig at kommunene og de kirkelige fellesrådene får god informasjon om endringen og at kommunene følger opp sitt ansvar i forhold til de kirkelige fellesrådene. Flertallet forutsetter at det blir utarbeidet en veileder som understreker kommunenes ansvar i forhold til de kirkelige fellesrådene, jf. § 15 i kirkelo-

ven. Flertallet forutsetter også at departementet evaluerer ordningen.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre mener at flertallets forslag i denne innstilling kan føre til en vanskeligere økonomisk situasjon for kirken. En innlemmelse av tilskuddet til kirkelig fellelsråd i rammetilskuddet til kommunene skaper mange steder usikkerhet om lokalkirkens økonomi. Videre åpner flertallet for økt bruk av midler fra Opplysningsvesenets fond til formål som i dag må ansees som statlige oppgaver. Disse medlemmer har videre merket seg den uro som er i kirkelige organer og i Kommunenes Sentralforbund over mulighetene for konflikt mellom kommunale og kirkelig organer som ligger i dagens ansvarsfordeling.

På denne bakgrunn mener disse medlemmer det er behov for en rask vurdering av mulige modeller for en enhetlig kirkelig finansiering. Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen sette i verk en utredning med ulike modeller for en enhetlig kirkelig finansiering. Utredning må foreligge samtidig med Kirkerådets Bakkevig-utvalg."

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at selv om statstilskuddet til diakoni, undervisning og kirke-musikk ble innført for å styrke den offentlige innsatsen på disse områdene, medfører ordninga ei faktisk styring av den lokale ressursbruken. Intensjonen i kirke-loven er at prioriteringen av de kirkelige oppgavene og prioriteringen mellom dem, herunder diakoni, barne- og ungdomsarbeid, undervisning og kirke-musikk, skal skje lokalt i et samarbeid mellom kirken og kommunen. Disse medlemmer mener en innlem-ming i rammetilskuddet vil være et riktig tiltak for å øke både det kirkelige og kommunale lokale selvstyre.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet har merket seg at meldingen i hovedsak er møtt med skuffelse i kirkelige kretser. Det er påpekt at fremstillingen av den økonomiske situa-sjon etter 1997 er mangelfull, og at situasjonen for mange fellelsråd er langt vanskeligere enn meldingen gir inntrykk av. Sentrale høringsinstanser er skuffet over at meldingen ikke gir noen vurdering av kirkens samlede ressursbehov i forhold til kirkens oppgaver som en bekjennende, misjonerende, tjenende og åpen folkekirke. Disse medlemmer deler den skuffelse som er kommet frem, og konstaterer at Regjeringens forslag om å omgjøre enkelte av dagens statlige til-skudd til kirkelige formål til en del av den generelle rammeoverføring til kommunene, etter alt å dømme vil forverre dagens situasjon.

Disse medlemmer går derfor imot forslaget om å fjerne tilskuddet til kirkelig virksomhet i kommu-

nene og tilskuddet til diakoni, undervisning og kirke-musikk. Det er positivt at Regjeringen understreker statens ansvar for preste-tjenesten, og at det varsles en vesentlig økning i antallet preste-tillinger og statlig overtagelse av prestenes reiseutgifter.

Disse medlemmer konstaterer at Bakkevig-utvalget som utreder de fremtidige relasjoner mellom Den norske kirke og staten, vil avgi sin innstilling i 2002. Det synes derfor ikke naturlig å foreta større end-ringer i kirkens organisering eller finansiering på det nåværende tidspunkt. Disse medlemmer har merket seg at flere høringsinstanser mener at dagens delte finansiering skaper store vanskeligheter lokalt, og at det derfor er ønskelig at finansieringen av den lokale kirke i fremtiden bør skje ved direkte tilskudd fra staten og ikke via tilskudd fra kommunene. Disse medlemmer mener derfor at det ikke er unaturlig at spørsmålet om en mer enhetlig statlig finansiering av kirkens formål blir utredet grundigere, men forutsetter at mer gjennomgripende endringer i finansieringsfor-mene utstår til en nærmere drøftelse av de fremtidige relasjoner mellom kirke og stat.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Venstre ser at kirke-lovens ansvarsdeling kan skape konflikter mellom mål og vir-kemidler, mellom kirke og kommune, og mellom kom-mune og stat. Disse medlemmer har merket seg at de kirkelige høringsinstanser mener en enhetlig kirke-lig økonomi synes å framstå som en nødvendig forut-setning for å bedre de økonomiske vilkår for den lokale kirke.

Disse medlemmer har videre merket seg at Kommunenes Sentralforbund mener staten selv bør finansiere statskirken. Også Kirkerådet mener finansi-eringen av den lokale kirke i fremtiden bør skje med direkte tilskudd fra staten og ikke via rammetilskuddet til kommunene.

Disse medlemmer mener at den avklaring i finansieringsansvaret som Regjeringen foreslår, ikke løser de grunnleggende svakheter i dagens system som kan skape konflikter. Det bør være en målsetting å følge det finansielle ansvarsprinsipp ved at det er sam-svar mellom oppgaveansvar og finansieringsansvar. Disse medlemmer mener på denne bakgrunn det er ønskelig å få utredet en enhetlig statlig finansiering for kirken.

Disse medlemmer mener en slik utredning også må inkludere nye samarbeidsformer mellom kirken og den lokale forvaltning. Kirken og kommunene bør samarbeide om felles utfordringer i nærmiljøet, til lokalbefolkningens beste. Dette kan skje gjennom å utvikle samarbeidsavtaler mellom kommune og kirke lokalt. Disse medlemmer har merket seg den avgjørende betydning de statlige tilskudd har hatt for å få etablert en profesjonell lokal administrasjon på fel-lelsrådsnivå, og for å stimulere til viktig lokal aktivitet.

Disse medlemmer viser til forslaget om å inn-lemme tilskuddet til diakoni, undervisning og kirke-

musikk i rammetilskuddet til kommunene. Disse medlemmer viser til at det er ønskelig og behov for å styrke kirkens innsats på disse områder. Disse medlemmer vil på denne bakgrunn opprettholde tilskuddsordningen.

Disse medlemmer viser også til forslaget om å innlemme tilskuddet til kirkelige fellesråd i rammetilskuddet til kommunene. En slik innlemming i rammetilskuddet vil ha en annen fordelingseffekt av midlene enn det dagens tilskuddsordning har. I påvente av utredningen om en enhetlig statlig finansieringsordning mener disse medlemmer dette tilskuddet skal opprettholdes.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti merker seg at meldingen forutsetter at rammeoverføringene til kommunene reduseres dersom staten skal overta det økonomiske ansvaret for prestenes reiseutgifter. Dette medlem tar til etterretning at Regjeringen ønsker en sterk makroøkonomisk styring av kommunesektoren. Dette medlem mener at den statlige styringen av kommunesektoren blir parodisk dersom overføring av noen millioner kroner i utgifter fra kommunene til staten skal gjøres avhengig av tilsvarende reduksjon i rammeoverføringene til kommunesektoren generelt.

Dette medlem mener at samme nivå skal definere kirkens behov og ha ansvar for bemanningen. Dagens ordning innebærer at ansvaret er delt mellom den lokale kirke og staten. Det er staten som fastsetter antall prestedstillinger og fordeler disse mellom menighetene.

Dette medlem viser til at oppslutningen om valg til menighetsråd er lav. Dette betyr at kirken har et legitimitetsproblem og at den lett framstår som interesseorganisasjon for enkelte grupperinger. Dette medlem mener folkekirkens framtid er avhengig av at den klarer å skape økt engasjement og deltakelse ved menighetsrådsvalget.

Dette medlem mener at i en demokratisk kirke med legitimitet må ansvaret både for økonomi og bemanning ligge lokalt. Ansettelse av prester og andre medarbeidere bør ligge hos fellesrådene. Det er fellesrådene som skal ha det overordnede og samlede ansvar for aktiviteten i menigheten og som må prioritere mellom ulike stillinger. Statlig finansiering gjennom ørmerking vil øke avstanden mellom den lokale kirke som har ansvaret for aktiviteten og den som fastsetter de økonomiske rammene. Dette medlem mener derfor at kirken skal finansieres av kommunene på grunnlag av rammeoverføringer. Skal kirken bli en demokratisk folkekirke med legitimitet må en bryte bånd som knytter den til en annen tradisjon.

Dette medlem minner om at et viktig mål med kirkelovsreformen var å styrke det lokale kirkelige demokrati. Dette medlem vil understreke at en omlegging av finansieringsordningen til å bli et rent kommunalt ansvar er å bidra til å styrke den lokale demokratiske kirke.

Dette medlem mener at en omlegging til økt kommunalt ansvar vil øke engasjementet ved kirkelige valg og gi en valgdeltakelse på linje med andre nordiske land. Dette medlem mener dessuten at en omlegging til et enhetlig økonomisk ansvar lagt til lokalnivået, vil utvikle kirken i lokalsamfunnet. Dette medlem ser en omlegging av finansieringen og demokratisering av kirken i sammenheng med at det utvikles en politikk for kirkesektoren.

Dette medlem fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen iverksette en utredning som skal legge grunnlaget for:

- en enhetlig kirkelig økonomi der ansvaret legges på ett nivå
- et opplegg for å styrke den demokratiske folkekirken - valgdeltakelsen ved kirkelige valg skal være på linje med andre nordiske land.
- å avklare kirkens rolle som kulturinstitusjon og hvorledes kirken lokalt skal preges av åpenhet og tilgjengelighet
- at kirken kan løse sitt ansvar for opplæring og diakonalt arbeid."

Komiteen viser til at Regjeringen vil videreføre den direkte statlige finansiering av presteskapet. Komiteen er enig i dette. Videre er komiteen enig i at staten overtar ansvaret for reiseutgiftene.

Eiendomsoverdragelse

Komiteen viser til at kirkeloven av 1996 ikke endret soknets eierforhold til kirker og kirkegårder. Endringen besto i at kirkelig fellesråd opptrer på vegne av soknet i stedet for kommunen. Det krever imidlertid en rettelse av grunnbøker og medfølgende tinglysing med krav om dokumentavgift. Komiteen vil derfor be Regjeringen om nødvendig fremme forslag om en lovendring som fritar disse rettelsene for dokumentavgift.

Komiteen fremmer følgende utkast til vedtak:

"Stortinget ber Regjeringen sørge for at det ikke innkreves dokumentavgift i de tilfeller eiendommer, som følge av ny kirkelovgivning, overdras fra kommunen til kirkelig fellesråd."

Kirkene

Komiteen vil peke på at kirkene er den dominerende samlingsplass for gudstjenestelivet i menigheten. Men kirkene er ikke bare "Guds hus", de er også en viktig kilde til kunnskap om kultur og historie. Kirken synliggjør med inventar og omgivelser vesentlige sider ved norsk historie og samfunnsliv gjennom mange hundre år. Kirkene dokumenterer våre forestillinger og ritualer og vesentlige sider ved vår kulturhistorie, stilhistorie, materialbruk og håndverkstradisjoner fra middelalderen og fram til i dag.

Komiteen vil videre peke på at Kirkeloven gir kirkelig fellesråd ansvar for bygging, drift og vedlikehold av kirker. Kommunen skal utrede etter budsjettforslag fra kirkelig fellesråd utgiftene til bygging, drift og vedlikehold av kirkene. I tillegg kommer Nidaros domkirke, hvor staten siden 1989 har hatt ansvaret for restaureringen og det antikvariske vedlikeholdet.

Komiteen har videre merket seg at det over statsbudsjettet har vært bevilget midler til sikringstiltak for eldre stein- og trekirker, og til sikring av stavkirker. Komiteen har videre merket seg at behovet for vedlikehold og sikring fortsatt er meget stort. Det samme gjelder for eldre antikvarisk kirkeinventar.

Komiteen viser til at Riksantikvaren anslår behovet for istandsetting av verneverdige kirker til 1,8 mrd. kroner, mens de årlige kostnader til vedlikehold for å forhindre alvorlig forfall er over 100 mill. kroner.

Komiteen mener kirkebyggene har en sentral plass i vår nasjonale kulturskatt. Av denne grunn mener komiteen at verneverdige kirkebygg med nasjonal og kulturhistorisk betydning må betraktes som en del av våre nasjonale kulturminner. Komiteen mener staten har en spesiell økonomisk forpliktelse til å sikre disse kulturminnene for framtidige generasjoner.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, mener på denne bakgrunn det er nødvendig med en opptrapping av kulturminnevernet, der økt satsing på restaurering av våre kirker står sentralt.

Flertallet viser til at det er nedsatt et offentlig utvalg som utreder strategier, virkemidler og tiltak for kulturminnepolitikken. Utvalget skal levere sine forslag i løpet av 2001.

Flertallet vil peke på at flere tiltak må ses i sammenheng for å få til en størst mulig satsing på istandsetting og vedlikehold av gamle kirker og antikvarisk kirkeinventar.

Flertallet fremmer følgende utkast til vedtak:

"Stortinget ber Regjeringen legge til rette for en økt satsing på restaurering av eldre kirker og antikvarisk kirkeinventar i forbindelse med opptrappingsplanen for kulturminnevernet. Det forutsettes at det utredes ulike modeller for hvordan staten kan øke innsatsen på dette området."

Flertallet viser til at Stortinget under behandlingen av Innst. S. nr. 256 (1999-2000) gjorde vedtak om å be regjeringen fremme forslag om opprettelse av Norsk kulturminnefond i en egen proposisjon høsten 2000. Regjeringen har ennå ikke lagt fram et slikt forslag. Flertallet mener det er naturlig at en fondsbasert tilskuddsordning av kulturminnevernet også inkluderer verneverdige kirkebygg av kulturhistorisk

betydning. Flertallet vil i denne sammenheng peke på domkirkene, og vil særlig framheve at Oslo Domkirke har nasjonale oppgaver. Flertallet viser til Budsjett-innst. S. nr. 9 (2000-2001) der et flertall uttalte:

"Oppgavene knyttet til Stavanger domkirke er av en slik art at det er behov for årlig avsetning av midler lokalt og sentralt for å kunne videreføre dette arbeidet."

Flertallet vil foreslå følgende vedtak:

"Stortinget ber Regjeringen, i forbindelse med opprettelse av Norsk kulturminnefond, å inkludere verneverdige kirker av kulturhistorisk betydning i formålet til fondet."

Flertallet mener Opplysningsvesenets fond bør kunne ta finansieringsansvar ut over en videreføring av bevilgningen til felleskirkelige tiltak. Flertallet mener at deler av avkastningen fra OVF kan nyttes til vedlikehold og istandsetting av eldre kirker og antikvarisk kirkeinventar, og det tilhørende dokumentasjonsprogrammet "Noregs kyrkjer". Flertallet vil understreke at kommunene i samarbeid med de kirkelige fellesrådene fortsatt skal ha ansvaret for kirkebyggene, men det skal kunne søkes OVF om støtte til ekstraordinært vedlikehold og restaurering av eldre og verneverdige kirker og kirkeinventar. Flertallet går ut ifra at departementet utarbeider felles kriterier og søkerveiledning.

Flertallet ser at fondet i dag eier og vedlikeholder mange eiendommer og bygg, og mener det er riktig at ansvaret for utgiftene til presteboligene og bispedømmekontorene i sin helhet finansieres og samordnes over OVF. Flertallet mener imidlertid at tilskudd til opprusting av Nidaros domkirke fremdeles må bevilges over statsbudsjettet. Det samme gjelder stiftelsen Kirkeforskning, som i dag får tilskudd av tilskuddet fra OVF til felleskirkelige tiltak.

Flertallet mener at en slik utvidelse av fondets formål forutsetter at også salgsgevinstene ved salg av verdipapirer kan brukes. Dette krever en endring i § 5 i loven som i dag innebærer at gevinster ved salg av aksjer og andre verdipapirer legges til grunnkapitalen. Flertallet vil understreke fondets langsiktige karakter. Flertallet ser det som svært viktig at OVF ikke svekkes, men bygges videre opp. Flertallet finner det derfor nødvendig å understreke at det kun er gevinstene av verdipapirsalg som skal kunne brukes på en annen måte enn tidligere, ikke grunnverdiene. Gevinstene kan variere sterkt fra ett år til et annet. Det er derfor viktig at OVF sikres stabile budsjetttrammer for fondets egne oppgaver, for tilskuddet til felleskirkelige tiltak og for de andre oppgavene som nå blir tillagt fondet. Flertallet ser positivt på utjevningfondet som

OVF bygger opp for å kunne håndtere svingninger i finansmarkedet.

Flertallet fremmer følgende utkast til vedtak:

"Stortinget ber Regjeringen fremme lovforslag slik at også gevinster ved salg av verdipapirer i Opplysningsvesenets fond kan nyttes til kirkelige formål."

Flertallet vil samtidig understreke at denne økte satsingen ikke må komme til erstatning for det ansvaret kirkeloven gir kirkelig fellesråd og kommunene eller vedkommende kirkeier.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre vil understreke at den kirkelige kulturarven i det alt vesentlige er landets nasjonale bygningsmessige kulturarv. Det er dokumentert et omfattende behov for istandsetting og vedlikehold. Dette ansvaret kan bare staten ivareta. Disse medlemmer vil vise til nylige svenske statlige tiltak for å sikre en kirkelig kulturarv og til Stortingets vedtak om et eget kulturminnefond. Disse medlemmer vil be Regjeringen om å fremme sak på egnet måte som sikrer den bygningsmessige kirkelige kulturarven. Dette kan skje både ved egne tiltak over statsbudsjettet og ved å inkludere kirkebygg i ansvaret for kulturminnefondet.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen innen utgangen av 2002 legge frem for Stortinget en egen sak om istandsetting og fremtidig ivaretagelse av våre verneverdige kirkebygninger som en helt sentral del av vår nasjonale kulturarv. Det forutsettes at det utredes ulike modeller for hvordan staten kan ta ansvar for dette."

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Fremskrittspartiet og Venstre vil i denne sammenheng også vise til det et flertall uttalte i Budsjett-innst. S. nr. 9 (2000-2001) om Stavanger Domkirke.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Høyre og Venstre mener det er behov for strakstiltak inntil en permanent plan er etablert. Disse medlemmer vil be Regjeringen fremme forslag om slike tiltak i budsjettet for 2002 og eventuelle senere budsjett inntil den permanente ordning er etablert.

På denne bakgrunn fremmer disse medlemmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om bevilgninger til verneverdige kirkebygg i statsbudsjettet for 2002."

Disse medlemmer er enig med de kirkelige organer som i høringene har påpekt at de antikvariske og kulturhistoriske oppgavene knyttet til spesielle kir-

kebygg ligger utenfor Opplysningsvesenets fonds formål. Verneverdige kirkebygg er en del av vår nasjonale kulturarv, og det bør - helt uavhengig av kirkeordning - være et nasjonalt ansvar å sikre nødvendig restaurering og vedlikehold.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til merknad under neste punkt om OVF.

Forsøksparagraf

Komiteen viser til at det er ønskelig med organisatorisk utviklingsarbeid knyttet til bl.a. samarbeid mellom fellesrådene i kirken. I dag er dette vanskelig fordi det ikke finnes lovhjemmel for å drive slikt arbeid på tvers av fellesrådsgrenser.

Komiteen fremmer følgende utkast til vedtak:

"Stortinget ber Regjeringen foreslå en bestemmelse i Kirkeloven som åpner for ulike forsøksordninger i kirka."

Opplysningsvesenets fond (OVF)

Komiteen viser til at Opplysningsvesenets fond (OVF) har sitt grunnlag i Grunnlovens § 106 som omhandler det "benefiserte gods", dvs. eiendommer som fra gammel tid tilhørte det enkelte presteembete som inntekt for presten. Fondet er i dag regulert i egen lov om Opplysningsvesenets fond fra 1996.

Komiteen viser videre til at bruken av avkastningen fra OVF og retningslinjene for forvaltninga av fondet vil ha interesse for kirken og kirkens økonomiske situasjon, både på kort og lang sikt. Komiteen viser i denne forbindelse til at formålet med Lov om Opplysningsvesenets fond blant annet er å sikre at fondet kommer Den norske kirke til gode.

Komiteen viser til at det i lang tid har vært diskutert hvem som eier fondet. Komiteen merker seg at Regjeringen henviser til et brev av 23. november 2000 fra lovavdelingen i Justisdepartementet, der de i forbindelse med en tolkning av § 22 i laksefiskeoven, konkluderer med at kirken ikke er et eget rettssubjekt, men en del av staten, og at det må anses som sikkert at staten er eier av fondet.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, ser liten hensikt i at man i dagens situasjon går inn i spørsmålet om hvem som "eier" Opplysningsvesenets fond. Spørsmålet har liten praktisk interesse, og vil uansett måtte finne sin politiske løsning ved en eventuell fremtidig endring av de rettslige relasjoner mellom kirke og stat.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Venstre har merket seg at Kirkerådet bestemt bestrider lovavdelingens bastante konklusjon og i en egen betenkning anfører juridiske motforestillinger til utredningen fra Justisdepartementet.

Disse medlemmer mener de juridiske utredninger viser at det på juridisk grunnlag er vanskelig å trekke entydige konklusjoner om eierforholdet til fondet. Disse medlemmer vil derfor avvise Regjeringens konklusjon om at fondet utvetydig er statens eiendom. Disse medlemmer mener videre at stillingstagen til eiendomsspørsmålet til slutt må tas på politisk grunnlag ut fra hva en mener er fondets formål.

Disse medlemmer viser til at fondet hele tiden har vært knyttet til prestetjenesten og statskirkeordningen. Uten videre bør det kunne slås fast at Kongens råderett over fondet ikke skiller seg fra den myndighet Stortinget og Kongen ellers har i statskirkesaker. Om en på dette grunnlag vil si at kirken eier fondet, at fondet tilhører kirken, eller at fondet er et statskirkelig fond, mener disse medlemmer langt på vei er et terminologisk spørsmål. Av hensyn til de kirkelige interessene som er knyttet til spørsmålet om eiendomsretten, mener disse medlemmer Den norske kirke eier Opplysningsvesenets fond.

Komiteens medlemmer fra Høyre ser liten hensikt i at man i dagens situasjon går inn i spørsmålet om hvem som "eier" Opplysningsvesenets fond, og er ikke overbevist av argumentasjonen i meldingen på dette punkt. Spørsmålet har liten praktisk interesse, og vil uansett måtte finne sin politiske løsning ved en eventuell fremtidig endring av de rettslige relasjoner mellom kirke og stat. Disse medlemmer konstaterer for øvrig at bruken av Opplysningsvesenets fond er regulert i Grunnloven, slik at det formelle eierskap i dagens situasjon uansett vil være uten betydning. Disse medlemmer går imot Regjeringens forslag om å avlaste kirkepostene på statsbudsjettet ved å overføre stadig nye oppgaver til Opplysningsvesenets fond.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at OVF er eier av store skogs- og jordbrukseieendommer, tomter, bygninger og pengekapital. Flertallet registrerer at departementet regner salgsverdien av disse til om lag 2,4 mrd. kroner. Flertallet har videre merket seg at bokført verdi av kapitalen ved regnskapsårets slutt i 1999, var 1,3 mrd. kroner, mens markedsverdien var 1,5 mrd. kroner.

Flertallet har videre merket seg at inntektene fra eiendommene samt renteinntekter og aksjeutbytte fra pengekapitalen i dag kan nyttes til kirkelige formål, men at fondslovens § 5 regner gevinster ved salg av aksjer og andre verdipapirer som en del av kapitalen. Denne grunnkapitalen kan ifølge grunnloven ikke røres. Flertallet har merket seg at disse gevinstene ved salg av verdipapirer var 67 mill. kroner i 1998 og 134 mill. kroner i 1999. Disse avsetningene har vært en årsak til den sterke veksten av kapitalfondet. Flertal-

let viser til merknader om avkastningen av fondet under avsnittet ovenfor om kirkene.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre vil vise til at fondet hele tiden har vært knyttet til geistligheten i kirken. Kirkeloven av 1996 slår fast at bruken av fondsavkastningen skal komme Den norske kirke til gode.

Disse medlemmer mener praksis i forvaltningen av kapital og avkastning understreker dette.

Ut fra den klare kirkelige forankring og formålet for fondet mener disse medlemmer at de kirkelige organer bør oppnevne flertallet i styret som forvalter fondet. Dette gir også kirken et større ansvar for at fondet forvaltes i tråd med de etiske retningslinjer for fondet.

Disse medlemmer har merket seg at Regjeringen ønsker å øke fondets finansieringsansvar for kirkelige oppgaver. En del av disse oppgavene er i dag statens ansvar. Disse medlemmer har videre merket seg at motivet for å foreslå en slik overføring av utgifter fra staten til fondet er å gi rom i statsbudsjettet for å løse andre kirkelige oppgaver, spesielt opprettelse av nye prestestillinger. En slik utvidelse av fondets finansielle oppgaver forutsetter at deler av salgsggevinstene ved salg av verdipapirer kan brukes. Dette krever en endring av § 5 i loven som sier at "Eigedommane og kapitalen til fondet kan ikkje gjevast bort eller brukast opp. Ved avhending av fondets eigedelar skal vederlaget leggjast til kapitalen".

Disse medlemmer vil understreke fondets langsiktige karakter. Det må bety at verdien av fondets aktiva ikke svekkes. Det må videre bety at verdiene i fondet minst utvikles i takt med endringene i pris- og kostnadsindeksen. Disse medlemmer viser til at salgssummene for alle eiendomssalg fortsatt skal legges til kapitalen.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Høyre og Venstre viser til at verdipapirer og obligasjoner er den viktigste inntektskilden for fondet. Dette gjør fondets kapital og avkastning sårbar for svingninger fra år til år i finansmarkedet. Disse medlemmer mener det er viktig at fondet må drive med forutsigbare og mest mulig stabile rammer. Av denne grunn er det nødvendig å øke utjevningsfondet vesentlig i forhold til dagens nivå (45 mill. kroner i 1999).

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til det betydelige forfall som er våre kirkebygg til del. Ivaretagelse av denne viktige nasjonale oppgave ser ikke ut til å bli tilstrekkelig prioritert når den fordeles på 436 ansvarlige enheter under faneordet det lokale selvstyre. Som en konsekvens av dette ser disse medlemmer behovet for å innføre et helhetlig ansvar, tillagt ett forvaltningsnivå.

Disse medlemmer ser at forutsigbarhet i forbindelse med vedlikehold er av vital betydning for å unngå en forvitring av kulturarven. I tillegg er det en selvstendig oppgave å gi kirken verdige rammebetingelser. På denne bakgrunn ser disse medlemmer betenkeligheter ved å knytte ansvaret opp til tilfeldige budsjettflertall eller luftige visjoner om fondsavsetninger i fremtiden.

Da det allerede eksisterer et fond basert på salg av kirkens benefiserte gods vil det etter disse medlemmers oppfatning være naturlig at restaurering og nødvendig oppgradering av kulturskattene i kirken knyttes opp til dette fondet etter prinsippet om at avkastning fra kirkens formue ivaretar sikring av kirkens realkapital, så som kirkens bygningsmasse med mer.

På denne bakgrunn vil disse medlemmer fremme følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen fremme de nødvendige forslag slik at avkastningen av Opplysningsvesenets fonds totale portefølje følger vanlige regler for definisjon av avkastning. Avkastningen skal primært gå til sikring av formuen som ligger i kirkens historiske bygningsmasse og inventar."

For å gi en realistisk mulighet til en fondsbasert ivaretagelse av den kirkelige kulturarv er det av avgjørende betydning at Opplysningsvesenets fond har en så god avkastning som mulig, basert på en grunnkapital som er dimensjonert til å ivareta formålet. Det er imidlertid av vital betydning at fondets kapital ikke forringes ved at fondskapitalen ikke tilføres midler iht. inflasjon. Disse medlemmer er tilfreds med at også Opplysningsvesenets fond blir underlagt de samme regler for avkastning som er vanlig ellers.

Disse medlemmer vil fremme følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen fremme de nødvendige forslag for å sikre at Opplysningsvesenets fond gis en inflasjonsregulering av grunnkapitalen."

Imidlertid må fondets grunnkapital økes. Av denne grunn er det viktig med en sterkere oppfølging av Stortingets vedtak vedrørende salg av bl.a. prestegårder. Disse medlemmer har merket seg en viss treghet i gjennomføringen av dette vedtaket. Derfor ser disse medlemmer det som nødvendig at Regjeringen fremmer for Stortinget en melding om status knyttet til dette arbeidet og eventuelle årsaksforhold knyttet opp til gjennomføring av vedtaket. Disse medlemmer foreslår:

"Stortinget ber Regjeringen legge frem en melding som beskriver status for avhendelse av fondets samlede eiendommer og hvilke hindringer som har medført urimelig tidsbruk."

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Høyre, Senterpartiet og Venstre, vil også understreke behovet for en effektiv drift av fondet, og at forretningsmessige og markedsmessige vurderinger legges til grunn for forvaltning og drift. Det er videre viktig å utarbeide en langsiktig vurdering av fondets utgifter til vedlikehold og drift av eiendomsmassen, spesielt vedlikeholdet av prestegårdene.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Høyre og Venstre viser til at Regjeringen foreslår å legge det finansielle ansvaret for flere nye oppgaver til fondet. Disse medlemmer finner i denne sammenheng grunn til å understreke at fondets klare formål er å styrke kirkens menighetsbyggende arbeid gjennom prestetjenesten og de andre kirkelige arbeidsområdene. På denne bakgrunn mener disse medlemmer at oppgaver knyttet til eiendommer som bidrar til det menighetsbyggende arbeidet, er sentrale for fondet. Disse medlemmer mener at den varslede lovendringen må søke å klargjøre bedre at fondets formål er å styrke det menighetsbyggende arbeidet.

Disse medlemmer vil imidlertid nå gå imot å endre loven for Opplysningsvesenets fond. Disse medlemmer mener flertallets vilje til å legge nye oppgaver som skal finansieres over fondet, på sikt kan svekke fondet. Videre er dette nye formål som tidligere ikke har vært knyttet til fondets formål. Disse medlemmer går derfor nå mot en lovendring.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til prestenes boplikt og at boligen skal ligge i prestegjeldet. Ansvaret for å ivareta boplikten tilligger kommunen som skal stille egnet bolig for en prest med familie til disposisjon. Standarden på presteboligene er varierende, basert på boligens alder og vedlikehold. Det er imidlertid betenkelig etter disse medlemmers syn at Regjeringen synes å nedprioritere vedlikehold med begrunnelse om forrentning i form av husleie. Denne holdningen undergraver fondets mulighet til forsvarlig eiendomsforvaltning og muligheter for gevinst ved salg.

Under henvisning til ovennevnte og de prioriteringer som er gjort over tid, finner ikke disse medlemmer det hensiktsmessig at fondet skal eie og forvalte presteboliger. Prestenes boplikt blir fremstilt som et tiltak for å sikre at stillinger blir besatt over hele landet. Tatt i betraktning den standard og forvaltning av bygningsmassen som boplikten knytter seg til, kan boplikten alene ikke sies å være et positivt rekrutteringsverktøy. De skattemessige fordeler boplikten innebærer for den enkelte prest kan kompenseres bl.a. ved et tilsvarende lønnsloft.

Disse medlemmer ser et behov for at prester tilbys bolig i forbindelse med tilsetting. Dette kan løses ved at kommunen gis ansvar for å stille bolig til dispo-

sisjon. Boligen må ligge i prestegjeldet eller i umiddelbar nærhet.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen fremme de nødvendige lovendringer slik at presters boplikt opphører og at kommunen gis ansvar for å stille egnet bolig til disposisjon."

Kommunens ansvar for å stille egnet bolig til disposisjon bør ikke føre til bindinger for Opplysningsvesenets fond. Det forutsettes at boligene som i dag eies av fondet avhendes på en hensiktsmessig måte, og at kapitalen tilfaller fondet som grunnkapital.

Disse medlemmer vil for klarhetens skyld vise til Grunnloven § 106 som lyder:

"Saavel Kjøbesummer som Indtægter af det Geistlighedens benificerede Gods skal blot anvendes til Geistlighedens Bedste og Oplysningens Fremme. Milde Stiftelsers Eiendomme skulle blot anvendes til disses Gavn."

Dette betyr at kirkens eiendommer og salgssummer fra disse i denne sammenheng kun skal benyttes til kirkens beste. Disse medlemmer vil således se det som å være til kirkens beste å avhende eiendommer som ikke er i bruk til trosutøvelse og beslektede formål, for så å ivareta på en god måte de kulturhistoriske verdier kirken er ansvarlig for.

Presteboliger kan ikke anses for å ha særlig grunnlovsmessig vern i seg selv. Det synes imidlertid som at boligene som tilhører fondet må være å betrakte som del av det benificerte godset, og at salgssummer derfor må tilføres fondet. Disse medlemmer ser det derfor som en viktig del av det arbeid regjeringen skal gjøre å gjennomgå samt endre lov om Opplysningsvesenets fond, med særlig vekt på § 7.

Nidarosdomen og Oslo Domkirke

Komiteens flertall, medlemmene fra Kristelig Folkeparti, Høyre, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Venstre, viser videre til at Nidarosdomen i Trondheim og Oslo Domkirke brukes til viktige nasjonale begivenheter. Dette stiller blant annet store krav til den kirkemusikalske virksomhet ved kirkene. Det er viktig at virksomheten ved disse kirkene på relativt kort varsel kan arrangere større nasjonale og kirkelige handlinger. Av denne grunn mener flertallet disse kirkene står i en særstilling.

Flertallet er kjent med den spesielle situasjon som er oppstått for ulike aktiviteter i Nidarosdomen for 2001 og for investeringsbehov i Oslo Domkirke i tilknytning til Kronprinsens bryllup. Disse medlemmer vil komme tilbake til disse problemstillingene i forbindelse med behandlingen av Revidert nasjonalbudsjett.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti vil understreke viktigheten av at Nidarosdomen vedlikeholdes og restaureres. Nidarosdomen har høy kirkelig aktivitet, med gudstjenester, konserter m.v. som kommer i tillegg til menighetens ordinære virksomhet. Disse medlemmer mener at Nidarosdomen er i en særstilling, som underbygges med at den har egen post på statsbudsjettet.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Fremskrittspartiet og Venstre mener det bør opprettes en statlig tilskuddsordning for driften ved disse to kirkene.

Kirkeforskning

Komiteen viser til at stiftelsen Kirkeforskning får årlig tilskudd fra Opplysningsvesenets fond. Midlene blir fordelt til stiftelsen av Kirkerådet. Komiteen viser til at stiftelsen utfører viktige forsknings- og utviklingsoppgaver. Komiteen ser ingen gode grunner til at stiftelsen skal finansieres på andre måter enn tilsvarende forskningsstiftelser. Komiteen mener derfor at stiftelsen Kirkeforskning bør få en egen grunnbevilgning over statsbudsjettet.

Den norske kirkes landsfond

Komiteen viser til at Regjeringen foreslår å innlemme Den norske kirkes landsfond av 1956 i Opplysningsvesenets fond. Komiteen viser til at det ikke har vært omstridt at dette fondet har tilhørt kirken. Blant annet er det kirkelig flertall i styret for fondet. Komiteen mener en sammenslåing av fondene først kan skje når det er endelig klarlagt hvilken rettslig status fondene har.

3. FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Kristelig Folkeparti, Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre:

Forslag 1

Stortinget ber Regjeringen sette i verk en utredning med ulike modeller for en enhetlig kirkelig finansiering. Utredning må foreligge samtidig med Kirkerådets Bakkevig-utvalg.

Forslag 2

Stortinget ber Regjeringen innen utgangen av 2002 legge frem for Stortinget en egen sak om istandsetting og fremtidig ivaretagelse av våre verneverdige kirkebygninger som en helt sentral del av vår nasjonale kulturarv. Det forutsettes at det utredes ulike modeller for hvordan staten kan ta ansvar for dette.

Forslag fra Kristelig Folkeparti, Høyre og Venstre:

Forslag 3

Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om bevilgninger til verneverdige kirkebygg i statsbudsjettet for 2002.

Forslag fra Fremskrittspartiet:*Forslag 4*

Stortinget ber Regjeringen fremme de nødvendige forslag slik at avkastningen av Opplysningsvesenets fonds totale portefølje følger vanlige regler for definisjon av avkastning. Avkastningen skal primært gå til sikring av formuen som ligger i kirkens historiske bygningsmasse og inventar.

Forslag 5

Stortinget ber Regjeringen fremme de nødvendige forslag for å sikre at Opplysningsvesenets fond gis en inflasjonsregulering av grunnkapitalen.

Forslag 6

Stortinget ber Regjeringen legge frem en melding som beskriver status for avhendelse av fondets samlede eiendommer og hvilke hindringer som har medført urimelig tidsbruk.

Forslag 7

Stortinget ber Regjeringen fremme de nødvendige lovendringer slik at presters boplikt opphører og at kommunen gis ansvar for å stille egnet bolig til disposisjon.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti:*Forslag 8*

Stortinget ber Regjeringen iverksette en utredning som skal legge grunnlaget for:

- en enhetlig kirkelig økonomi der ansvaret legges på ett nivå
- et opplegg for å styrke den demokratiske folkekirken - valgdeltakelsen ved kirkelige valg skal være på linje med andre nordiske land.
- å avklare kirkens rolle som kulturinstitusjon og hvorledes kirken lokalt skal preges av åpenhet og tilgjengelighet at kirken kan løse sitt ansvar for opplæring og diakonalt arbeid.

4. KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen har ellers ingen merknader, viser til meldingen og rår Stortinget til å gjøre slikt

vedtak:**I**

Stortinget ber Regjeringen utarbeide kriterier for statstilskuddet til Sjømannsmisjonen/Den norske kirke i utlandet i tråd med Innst. S. nr. 187 (2000-2001), og fremme forslag om dette i statsbudsjettet for 2002.

II

Stortinget ber Regjeringen sørge for at det ikke innkreves dokumentavgift i de tilfeller eiendommer, som følge av ny kirkelovgivning, overdras fra kommunen til kirkelig fellesråd.

III

Stortinget ber Regjeringen legge til rette for en økt satsing på restaurering av eldre kirker og antikvarisk kirkeinventar i forbindelse med opptrappingsplanen for kulturminnevernet. Det forutsettes at det utredes ulike modeller for hvordan staten kan øke innsatsen på dette området.

IV

Stortinget ber Regjeringen, i forbindelse med opprettelse av Norsk kulturminnefond, å inkludere verneverdige kirker av kulturhistorisk betydning i formålet til fondet.

V

Stortinget ber Regjeringen fremme lovforslag slik at også gevinster ved salg av verdipapirer i Opplysningsvesenets fond kan nyttes til kirkelige formål.

VI

Stortinget ber Regjeringen foreslå en bestemmelse i Kirkeoven som åpner for ulike forsøksordninger i kirka.

VII

St.meld. nr. 14 (2000-2001) - om Børs og katedral. Om økonomien i Den norske kyrkja - vedlegges protokollen.

Oslo, i kirke-, utdannings- og forskningskomiteen, den 22. mars 2001

Ranveig Frøiland
leder

Arne Lyngstad
ordfører

Rune E. Kristiansen
sekretær